
**ALEXANDRU IOAN CUZA ȘI REFORMELE SALE.
PLACHETA „IAȘI – CAPITALA ISTORICĂ A ROMÂNIEI”**

Iulia Claudia ANTĂLUȚĂ*
Albert-Gabriel GRECU**

**Alexandru Ioan Cuza and his reforms.
Plate "Iași - Historical capital of Romania"**

Abstract

In 2019, 160 years have passed since the creation of the Romanian national state, by uniting Moldova with Muntenia. "Politics of the accomplished fact" by the double election of colonel Alexandru Ioan Cuza as lord of Moldavia on January 5, 1859 and later, as lord of Muntenia on January 24, 1859 represented the diplomatic solution of the political elites of the two Romanian Principalities against the reluctance of European diplomacy.

The birth of modern Romania concentrated around the personality of prince Alexandru Ioan Cuza and the policy of radical reforms during his short reign is a „golden page” in the turbulent history of romanians. The mission of contemporaries is to keep alive this "golden page" of national history. Plaques and medals dedicated to such historical moments are authentic testimonies, faithful historical and documentary sources for future generations. The plaque "Iași - Historical Capital of Romania", launched on February 11, 2019, in Iași, represents that historical source with document value for the eternity of the historical moment of the first stage in the process of political unity of Romanians.

Cuvinte cheie: *plachetă aniversară, dubla alegere, unire, reforme radicale, Alexandru Ioan Cuza.*

Keywords: *birthday plate, double choice, union, radical reforms, Alexandru Ioan Cuza.*

De la înființarea Societății Numismatice Române (1913) și până astăzi, principele românilor, colonelul Alexandru Ioan Cuza, este una dintre personalitățile naționale intens ilustrată în medalistica românească. Nu ne propunem, în rândurile de mai jos, ilustrarea întregului tezaur medalistic dedicat epocii principelui, ci doar evocarea ultimei realizări medalistice, cu valoare de document, emise cu ocazia împlinirii a 160 de ani de la înfăptuirea idealului național - Unirea Principatelor Române. Acest ideal politic al românilor, realizat în 1859 a fost posibil prin prisma modificărilor de ordin politic și teritorial de pe harta Europei din a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

* Membru, Societatea Numismatică Română, Filiala Iași.

** Muzeograf, Muzeul Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui.

În 2019 s-au împlinit 160 de ani de la unirea Moldovei cu Țara Românească și de la formarea nucleului statului român modern. Acest fapt ne obligă să ne gândim cu multă seriozitate la trecutul românilor și să recunoaștem că primele temelii ale Țării Românești, întregite în 1918, s-au pus anterior, încă din prima jumătate a secolului al XIX-lea, considerat „secolul naționalităților”, iar anul 1848 a fost numit „primăvara popoarelor”, când „... din Franța și Italia până în Polonia și țările române, forțele revoluționare s-au ridicat la luptă contra vechilor regimuri, contra spiritului conservator, a rămășițelor feudale, contra opresiunii străine, a absolutismului, pentru democrație și constituție, etc.”¹. Trăsătura comună a tuturor revoluțiilor desfășurate în Europa anului 1848 a fost repunerea în discuție a conservatorismului și a sistemului diplomatic folosit de acesta, iar naționalismul și liberalismul, ideologii înăbușite de artizanii Congresului de la Viena (1815), sunt tot mai des transpuse în principiile rezumate în actele programatice și revendicările revoluționarilor din Europa și din principatele române².

Din arsenalul de idei, inepuizabil, al revoluției de la 1789, din Franța, în plin secol al XIX-lea, elitele revoluționare le extrag pe cele care se mulau pe interesele particulare ale națiunii reprezentate. Pentru românii aflați mereu sub presiunea intereselor teritoriale ale Imperiilor Țarist și Habsburgic și mai mereu schimb de monedă între acestea și puterea suverană (Imperiul Otoman), divizați teritorial politic, dar uniți prin conștiința originii latine comune, a graiului, prin aspirații și idealuri, ideea unei revoluții comune nu a fost posibilă. Indiferent de provincie, marile idealuri ale românilor manifestate programatic în timpul revoluției pașoptiste s-au regăsit, aproape identic, în declarațiile fruntașilor revoluționari, fie că ele au fost proclamate la Iași, Blaj, Islaz, Brașov, Cernăuți. Ele exprimau peste tot drepturi și libertăți democratice, desființarea obiceiurilor feudale și a arhondologiei, independența și autonomia principatelor, îndepărtarea dominațiilor străine, adoptarea de constituții, eliberarea juridică a țăranilor și împrumutarea acestora, unitatea națională a românilor, etc. Unele moderate, altele radicale ideile cuprinse în programele revoluției pașoptiste au fost implementate odată cu realizarea dublei alegeri, a colonelului Alexandru Ioan Cuza ca domn al Moldovei (5 ianuarie 1859) și mai apoi ca domn al Munteniei (24 ianuarie 1859). Întocmai discursului prezentat de Mihai Kogălniceanu, în Adunarea Electivă, după alegerea colonelului Alexandru Ioan Cuza, principele s-a dovedit, pe parcursul celor șapte ani de domnie „... la legi nouă, om nou, ... omul epocii ...”,³ domnitorul mult dorit de milioanele de țărani și săracii orașelor din principate pentru care s-a săvârșit programul de reforme. În fapt, noul domn, nu făcea altceva decât să respecte *ad literam* jurământul depus, în fața Adunării Elective a Moldovei (5/17 ianuarie 1859): „*Jur, în numele prea Sfintei Treimi și în fața Țărei mele, că voi păzi cu sfințenie drepturile și interesele patriei, că voi fi credincios Constituției în textul și spiritul ei, că în toată domnia mea voi priveghea la respectarea legilor pentru toți și în toate, uitând toată prigonirea și toată ura, iubind deopotrivă pe cei ce m-au iubit și pe cei ce m-au urât, neavând înaintea*

¹ Ioan-Aurel Pop, *Istoria ilustrată a românilor pentru tineri*, Editura Litera, București, 2018, p. 155.

² Serge Bernstein, Pierre Milza, *Istoria Europei - Naționalismele și Concertul european, secolul XIX (1815-1919)*, vol 4, Institutul European pentru Cooperare Cultural-Științifică, Iași, 1998, p. 52.

³ Minodora Perovici, *Discursul lui Mihail Kogălniceanu la alegerea lui Alexandru I. Cuza în Istoria Universală în texte*, Grupul editorial Corint, București, 2003, p. 213.

ochilor mei decât binele și fericirea nației române. Așa Dumnezeu și compatrioții mei să-mi fie de ajutor”⁴

Așadar, seria de principii, năzuințe, idealuri pronunțate de fruntașii revoluționari moldoveni și munteni fuseseră anterior enunțate prin articolele 371, 374 și 375 ale Regulamentelor Organice (1831)⁵ din Moldova și Muntenia: *Art. 371 - Începutul, religia, obiceiurile și cea de un fel limbă a sălășluitoilor într-aceste două prințipaturi, precum și cele deopotrivă trebuințe sunt îndestule elementuri de o mai de*

aproape a lor unire, care până acum s-au fost poprit și s-au zăbovit, numai după împrejurări întâmplătoare și cele urmate după dănsle bunile dobândiri și urmările folositoare ce ar odrăzli dintr-o apropiere a acestor două popule, nu pot fi supuse la nici o îndoială; începuturile, dar, s-au așezat într-acest regulament prin cea de un fel de clădire a temeiurilor administrative în amândouă țările. Art. 374 - Lăcuiitorii satelor sălășluiți pe hotarul acestor două șări, având trebuință de a trece vremelnicește dintr-un hotar pe altul, pentru munca săteneștii iconomii pe moșiile învecinate, vor fi slobozi de a o face tocmindu-se însă cu proprietarii acelor moșii și împuterniciți cu slobozenie de voie din partea judecătoriiilor satelor, fără nici o dare, nici făcându-li-să vreo împiedicare din partea Stăpânirii. Art. 375 - Monedile vor avea același curs și aceleași prețuri în amândouă prințipaturile, întocmai după coprinderea articolului 65. Ideea unei unități politice a populațiilor principatelor, deplin justificată prin religie, origine, obiceiuri și limbă comună, a fost precedată de necesitatea unei unități monetare comune, a pieței economice comune, statuată prin Regulamentele Organice. Unitatea politică a fost deplin afirmată prin actele programatice ale mișcării pașoptiste din Muntenia. Textul Proclamației de la Islaz (9/21 iunie 1848), rostit de Ion Heliade Rădulescu cuprindea în cele 22 de puncte principiile politice, sociale și economice necesare viitorului stat național modern și independent: independența administrativă și legislativă a poporului roman afirmată încă de la primul punct al proclamației; electivitatea funcției domnitorului și limitarea la cinci ani a mandatului reprezenta un principiu politic radical enunțat în punctul 5 al programului revoluției din Muntenia; armata națională declarată la punctul 11 sub forma - „*Gvardie națională*”; libertatea juridică și împrăștierea țăranilor - reprezenta idealul social economic radical din prima jumătatea secolului al XIX-lea pe care s-a clădit temelia statului național; dreptul egal la educație enunțat prin articolul 16 al proclamației - „*Instrucție egală și întreagă pentru tot Românul de amândouă secele*”⁶.

Dorințele partidei naționale în Moldova, document redactat de Mihail Kogălniceanu la Cernăuți (august 1848) cuprinde alte principii democratice radicale indispensabile statului național din secolul al XIX-lea⁷. Autonomia deplină a principatului Moldovei, egalitatea în drepturile civile și politice, libertatea cultelor

⁴ Bogdan Murgescu (coord.), *Jurământul depus de Alexandru Ioan Cuza la alegerea ca domn al Moldovei (5/17 ianuarie 1859)* în *Istoria României în texte*, Editura Corint, București, 2001, p. 216.

⁵ Bogdan Murgescu (coord.), *Ideea unirii Principatelor, exprimată în Regulamentele Organice (1831)*; *op. cit.*, p. 194.

⁶ https://ro.wikipedia.org/wiki/Proclamația_de_la_Islaz, accesat pe 1 august 2018. Vezi și http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Proclamația_de_la_Islaz, accesat pe 1 august 2018.

⁷ Biblioteca digitală a României, Mihail Kogălniceanu, *Dorințele Partidei Naționale în Moldova*, Cernăuți, 1848, pp. 20-36, cf. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/14/Mihail_Kogalniceanu_-_Dorințele_Partidei_Naționale_in_Moldova.pdf - accesat pe 1 august 2018.

religioase, Adunarea Țării instituită pe principiul reprezentativității, domn ales democratic din toate stările societății, responsabilitatea funcționarilor și miniștrilor, libertatea presei, inviolabilitatea domiciliului, învățământul egal și gratuit, secularizarea averilor mănăstirești, împroprietărirea celei mai numeroase clase sociale din Moldova - țărani, abolirea sarcinilor feudale impuse țăranilor, reforma sistemului juridic, etc. Aceste principii și idealuri afirmate de fruntașii pașoptiști își vor fi găsit sortii izbânzii în scurta domnie a principelui Alexandru Ioan Cuza.

Se spune, adesea, că românii au fost un pion pe scena istoriei și că împlinirile lor se datorează împrejurărilor internaționale, marilor puteri, victoriilor altora, simpatiilor de care aceștia s-au bucurat printre conducătorii lumii, norocului. Este și adevăr în această constatare, numai că nu-i privește doar pe români. Întotdeauna marile decizii, în marea istorie, nu le-au luat cei mici, ci protagoniștii concernului european, marile puteri ale timpului istoric.

Niciodată țările și națiunile nu au fost egale între ele. Pe lângă acestea, toate popoarele mici au propriile particularități ale evoluției lor, particularități care nu le-au permis celor mari să le domine pe de-a-ntregul sau să-și impună, în totalitate, propria voință. În cazul românilor, această particularitate s-a numit „*politica faptului împlinit*”. Se știe, de exemplu, că unirea politică a românilor înfăptuită în anul 1859 a fost posibilă, atunci, datorită Războiului Crimeii (1853-1856), etapă a „Problemei Orientale”, conflict finalizat cu înfrângerea Rusiei și cu derularea Congresului de Pace de la Paris din 1856. Din experiența istorică, se știe că atunci când Rusia a avut perioade de decadentă, românilor le-a mers relativ bine, iar atunci când Rusia a avut perioade de glorie, românii și România de după 1859 s-au aflat în declin sau au suferit mari pierderi.

Inteligența politică a foștilor lideri pașoptiști, deveniți după Convenția de la Paris din 7/19 august 1858, liderii uniuniști grupați în „Partida Națională”, s-a concentrat pe transpunerea, întocmai, a rezoluțiilor Adunărilor ad-hoc din Moldova și Muntenia. Aceștia au descoperit, în ultimă instanță, soluția dublei alegeri a unui lider recunoscut de către toți factorii politici implicați și cu priză la masele populare. Soluția alegerii colonelului Alexandru Ioan Cuza nu încălca textele celor 46 de articole cuprinse în Convenția de la Paris din 7/19 august 1858. Așadar, soluția dublei alegeri, la 5 ianuarie 1859, la Iași și la 24 ianuarie 1859 la București a aceleiași persoane, colonelul Alexandru Ioan Cuza, ca domn în cele două principate a pus marile puteri ale concernului parizian în fața faptului politic împlinit prin voința poporului român.

Datorită susținerii lui Charles Louis Napoléon al III-lea Bonaparte, care în 1863 vorbea despre guvernul Moldo-României, cinci dintre puterile garante: Franța, Rusia, Anglia, Prusia și Sardinia au recunoscut la Paris pe 1 aprilie 1859 dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza și implicit unirea personală a celor două Principate. Abia pe 23 octombrie 1861, noul sultan Abdul-Aziz a emis „Firmanul de organizare administrativă a Moldovei și Valahiei” prin care era acceptată de către Imperiul Otoman unirea Principatelor, dar numai pe timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, conform propunerii Austriei. Ca urmare, pe 11 decembrie 1861, Cuza a putut da „*Proclamația Unirii*” de la Iași, prin care declara românilor deplina unitate: „*Unirea este îndeplinită. Naționalitatea Română este întemeiată. Acest fapt mareț dorit de generațiile trecute, aclamat de corpurile legiuitoare, chemat cu căldură de Noi, s-au recunoscut de Înalta Poartă, de puterile garante și s-au înscris în datinele Națiilor. Dumnezeuul părinților*”

noștri au fost cu Țara, au fost cu Noi. El au întărit săliințele noastre prin înțelepciunea poporului și au condus Națiunea către un falnic viitor. În zilele de 5 și 24 Ianuarie ați depus toată a voastră încredere în alesul Nației, ați întrunit speranțele voastre într-un singur Domn. Alesul vostru vă dă astăzi o singură (Românie). (Vă) iubiți Patria, veți și dar a o întări. Să trăiască România!”⁸.

Alexandru Ioan Cuza, unanim recunoscut drept una din cele mai de seamă personalități ale istoriei românilor, a fost caracterizat de istoricul Florin Constantiniu drept: „... *inteligent, voluntar, abil, hotărât să meargă până la capăt (...), Cuza a lăsat să-i fie umbrite calitățile de o viață privată dezordonată și de o camarilă de joasă calitate*”⁹.

El a lăsat drept moștenire politică transformări modernizatoare, occidentale, mult prea adânci în România pentru a putea fi asimilate într-un timp atât de scurt. Reformele statului român inițiate pe perioada domniei lui Cuza, în cvasitotalitatea domeniilor au fost pe cât de radicale, pe atât de incomplete, dată fiind durata extrem de scurtă a domniei. A fost misiunea asumată de succesorul lui Cuza, Carol I de Hohenzollern, să continue reforma statului român și să o întregască în condițiile geopolitice și de timp mai favorabile. Așa cum spune academicianul Dan Berindei, binomul Cuza - Carol s-a întregit și a continuat.

În doar șapte ani de domnie, sub permanenta amenințare a intervenției puterilor străine, Cuza, îndeaproape secondat de liberalul moderat Mihail Kogălniceanu a reușit legiferarea și impunerea în societatea românească a mai multor reforme modernizatoare fundamentale, după model occidental, prin care a reușit să înscrie Principatele Unite în rândul statelor moderne din Europa.

Placheta „Iași - Capitală Istorică a României” a fost lansată la 11 februarie 2019, la Iași, pentru a aniversa împlinirea a 160 de ani de la Unirea Principatelor Române și cu ocazia decernării municipiului Iași a titlului de „Capitală Istorică” a României.

Placheta „Iași - Capitală Istorică a României”, de formă dreptunghiulară, a fost realizată într-un tiraj de 100 de exemplare. Confeționată din dintr-un aliaj de cupru (82%) și zinc (18%) are dimensiunile de 70,00 mm x 100,00 mm. A fost executată în Austria, conceptual graphic aparține colecționarei Iulia-Claudia Antăluță din Iași, membru Societatea Numismatică Română, Filiala Iași. A fost realizată în memoria tatălui, profesor Victor Antăluță, membru al aceeași societăți ieșene.

⁸<https://tipariturioromanesti.wordpress.com/2015/02/08/alexandru-ioan-cuza-proclamatia-unirii-iasi-11-decembrie-1861/> (accesat pe la 1 august 2018).

⁹ Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, partea a III-a, *Istoria Modernă*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1997, p. 232.

Pe avers (foto dreapta) a fost gravată efigia Domnitorului după un portret realizat de Carol Popp de Szathmary¹⁰, la 1864. Portretul îl prezintă pe domnitorul Alexandru Ioan Cuza în ținută de general de dorobanți călări, completată cu o mantie albă, amplă, cu guler din blană de samur. Cușma de Comandant al Oștirii, cu egretă de erodiu, este așezată pe două cărți aflate pe masa alăturată, lângă sceptru. Tunica cu brandenburguri din fir auriu are pe piept plăcile celor patru decorații străine purtate de Alexandru Ioan Cuza: Ordinul MEDGIDIE (1860), Ordinul „Sf. MAURICIU și Sf. LAZĂR” (1861), Ordinul MÂNTUITORULUI (1862)¹¹ și Ordinul OSMANIE¹² (1864)¹³. Eșarfa (lenta), așezată pe umărul drept și încheiată la șoldul stâng a Ordinului Osmanie, este de culoare verde cu liziere roșii, însemnul acestui ordin, o stea în opt colțuri lucrată în argint filigranat bătut în diamante, se distinge la capătul lentei. La această ținută domnitorul purta pantaloni albi, decorați cu „noduri ungurești” din broderie de fir auriu și lamdas simplu din galon auriu. În picioare purta cizme înalte, de cavalerie, din piele neagră, cu pinteni. Sabia domnitorului Alexandru Ioan Cuza gravată pe plachetă este spada de investitură de la 1860, o sabie curbată, turcească, dăruită de sultanul Abdul - Medjid, împodobită cu diamante, ca simbol al investiturii. Alături de efigia domnitorului Alexandru Ioan Cuza, pe aversul plachetei au fost gravate stema Principatelor Unite, în stânga sus iar în partea dreaptă textul „IAȘI CAPITALĂ ISTORICĂ”. Sub efigia domnitorului este gravat pe trei rânduri textul: ALEXANDRU IOAN CUZA / Întemeietorul României Moderne / 1859 - 2019.

¹⁰ <http://www.capodopere2019.ro/portretul-oficial-al-lui-alexandru-ioan-cuza-ro.html> (accesat pe 7 august 2020).

¹¹ Ordinul „Mântuitorul” a fost instituit de primul rege al Greciei, Otto I al Greciei (1832 - 1862) - Otto Friedrich Ludwig von Wittelsbach, în 1833, imediat după proclamarea independenței Greciei față de Imperiul Otoman. Acest ordin a rămas în vigoare și după înlăturarea primei dinastii, în 1864, medalia având gravat în locul bustului regelui imaginea Mântuitorului Iisus Christos. Existent și astăzi în panoplia ordinelor și decorațiilor statului elen, în ciuda schimbărilor de regim, ordinal este, încă, organizat pe cinci grade; gradul de Mare Cruce fiind, de regulă, acordat președinților statului elen dar și președinților altor state (este deținut, din 1997, de expresedintele României, Emil Constantinescu).

¹² Ordinul Osmanie a fost creat în anul 1861 de către sultanul Abdul-Aziz-Khan (1830 - 1876). Ordinul era destinat recompensării tuturor celor care aducea servicii Imperiului Otoman (indiferent de natura acestora). Instituit de la bun început cu cinci clase a fost denumit după Osman I el-Ghazi, fondatorul dinastiei Osmane a Imperiului Otoman. Acest ordin a fost acordat și altor personalități românești din Principatele Unite: Mihail Kogălniceanu și Nicolae Kretzulescu (clasa I), generalul Savel Manu și Dimitrie Bolintineanu (clasa a II-a).

¹³ Cornelia Apostol, *Decorații străine conferite Domnitorului Unirii, Alexandru Ioan Cuza*, în „Muzeul Național”, nr. III, București, 1976, pp. 422 - 426.

Pe revers (foto dreapta), a fost gravat, într-o ramă închisă, un pergament derulat care cuprinde, înșiruite pe 16 rânduri, cele mai de seamă reforme inițiate în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza: ADOPTAREA PRIMEI CONSTITUȚII / ÎNFIINȚAREA AGENȚIILOR DIPLOMATICE EXTERNE / ORGANIZAREA ARMATEI / ACORDAREA AUTOCEFALIEI BISERICII ORTODOXE ROMÂNE / REFORMA MONETARĂ / ADOPTAREA CODURILOR ÎN JUSTIȚIE / REFORMA AGRARĂ / SECULARIZAREA AVERILOR MĂNĂSTIREȘTI / REFORMA ELECTORALĂ / REFORMA ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT / REFORMA ÎN ADMINISTRAȚIE / EMITEREA DE ORDINE ȘI MEDALII / ÎNFIINȚAREA ACADEMIEI ROMÂNE / REFORME ÎN CULTURĂ.

Pe muchia plachetei s-au poansonat inițialele A I C (inițialele realizatorului plachetei - avocat Iulia - Claudia Antăluță, membru al Societății Numismatice Române, Filiala Iași) și numărul de ordine al plachetei.

Această realizare medalistică deosebită se află și în colecția Academiei Române, a Muzeului Național de Istorie a României București, a Muzeului Militar Național „Regele Ferdinand I” București, a Muzeului Național Cotroceni, a Arhivelor Naționale ale României București, precum și în colecția altor instituții care poartă numele creatorului statului român modern, domnitorul Alexandru Ioan Cuza, prin grija autorului proiectului medalistic, avocat Iulia-Claudia Antăluță din Iași.